

Hitzatzea

Elkarrizketa laburra haurrentzako idazlegai batekin

ASTRID LINDGREN

Beraz, haurrentzako liburu bat idatzi nahi zenuke? Bada ez zara bakarra. Literato diren eta ez diren askori, noizean behin sortzen zaie haurrentzat zerbait idazteko gogo. Jakina, hain da erraza... Horretarako eseri eta berez-berez aterako zaielakoan. Txikitxoak txorakeriak irakurtzen libertitzen dira. Nola has gintezke...

«Bazen behin burdinazko berogailu bat bere izeba Eulalia Krokoblom-ekin paseoan zihoana...» Zoragarri! Egina dago! Alde batetik, berogailua eta izeba Eulalia elkartu eta, bestetik, bien bitxikeriak eta bihurrikeriak asmatzea besterik ez dago... Horratx haurrentzako liburua prest! Halaxe uste nuen nik...

Benetan halaxe uste al zenuen? Ezin dut sinetsi. Zalantzarik gabe, hori baino goranahi handiagoa izango duzu. Beharbada nahikoa goranahi izango duzu eta, luma hartu aurretik, galdera hau egingo duzu: «Nolakoa izan behar da haur liburu on bat?». *Niri* galdegingo bazenit, sakon pentsatu eta gero, ezin izango nizuke hau besterik erantzun: «Ona izan behar da». Zinez diotsut: luzaroan pentsatu ostean, horixe da bururatzen zaidan erantzun bakarra. Ona izan behar da. Nolakoa izan behar da antologia poetiko on bat? Nolakoa nobela on bat? Zergatik ez ditu inork galdera horiek egiten? Beharbada ez dago-

elako errezetarik poema «on» bat edo nobela «on» bat idazteko, edo poeta eta nobelagileek beraien arimaren barrenetik abiatu behar dutelako, gida bat ere gabe?

«Hori besterik da, baina haurrentzako liburu bat...» Erantsi dezakezu, eta beharbada oraindik formula magikorik espero ere bai. Eta formulak, egon, badaude. Edo nolabaiteko errezetak.

Haur deabru mordoxka bat hartu eta parte txarreko bizpahiru pertsonaiarekin nahasi. Gaineratu, orduan, polizia tuntun bat eta ero moduan garrasi egiten duen ama bat, aita onbera batekin eraginik. Hori guztia elkarrizketa baldarrekin eta borroka sutsuekin gozatu, eta... laberra!

Baina *Kurre* kattagorria ere hartu eta *Hontza* amona xaharrarekin nahas daiteke, eta Sven mutikoarekin, eta gainetik txorakeria eskukada bat tiki-ttiki eginik bota, eta hamaika txantxa barrerari: emaitza, kontuan hartzeko moduko budin bat izango da. Baina plater bakarra ere presta daiteke, munduko protagonista ausart eta zoragarrienekin, zeintzuek, munduko zaldi zela-

rik eder eta perfektuenetan eseririk, jauzi egiten baitute munduko eragozpen altu eta zailenen gainetik... Egongo ez dira bada, errezetak, baina gaur egun, Jainkoari eskerrak, ez dira aintzat hartzen. Gaur egungo pastel, budin eta lapikoen osagaiak oso bestelakoak dira.

Hartu ama dibortziatu bat (ahal dela, lanbidez iturgin, baina fisikari nuklearrean lizentziatua ere izan daiteke, baldin eta «josten» ez badu, edo «maitagarria» ez bada), nahas ezazu ama hori ur zikineko bi parterekin eta egurats kutsadura apur batekin, erantsi gizateriako gosearen bi parte eta beste bi gurasoen agintekeria edo irakasleen terrorismoarenak, eragiozu sexu bazterkeriako goilarakada batzuekin eta, azkenik, gaineraiozu bizikidetza eta toxikomania ugari. Horratx erregosirik goxo eta bixiena, zeina, Zakarias Topelius-ek (Suediako haur literaturako lehen klasikoa) dastatu izan balu, zirrargarria gertatuko baitzitzaion.

Badakit ez naizela zurekin oso zuzen jokutzen ari. Esan egia: ez zenuen niregandik halako errezetarik espero, ezta? Hara: pertsona zentzudun bakar batek ere ez du sinetsiko haur liburu onak errezeten bidez idazten direla eta, noski, zuk ere

Hitza

jakingo duzu haur liburu onak –aintzat hartzeko modukoak izango badira– idazteko arauak, beste edozein literatur mota idazteko bezain baliozkoak direla.

Txantxak txantxa, haurrentzako idazle onazateko zer egin behar den jakin nahi zenuen, ezta? Bada benetan diotsut: arabiar edo txinar bihurtzea bezain zaila iruditzen zait. Munduan pertsona bakar bat ere ez dago zuri haur liburu on bat idazten irakatsiko dizunik, eta ez pentsa nire obrak direla eta ez direla, edo harroturik ibil naitekeela, aholkuak emateko gai sentitzen naizenik. Ezta hurrik eman ere! Baina kasik hogeita bost urtez jardun nuen haur liburuak plazaratzen zituen argitaletxe batean; han era guztietako originalak pasa ziren nire eskuetatik, eta han ikasi nuen apurra agian zuri ere baliagarri gerta dakizuke. Oinarrizko bi arauen berri besterik ez dizut eman. Gainerakoa zure esku eta zure ahalmen sortzailearen mende dago.

Ekin diezaiogun hizkuntzari. Nire ustetan, obraren hizkuntzak eta mezuak bat egitea oso garrantzitsua da. *Kurre* kategoria buruz mintzo bazara (ez egin horrelakorik, arren!), hau da, bost urteko haurrei zuzentzen bazara (kattagorritxoekin ipuinak kontatzeko adinik

onena), ez itzazu erabili soilik hamar urtetik gorakoek ulertuko dituzten hitz eta esamoldeak.

Mundu egin zaitut, ezta? Beharbada hori begien bistan zegoen zeuretzat ere. Edo ez. Baina... sarritan ez al gara topatzen haurrek ulertzen ez dituzten liburuekin, hizkera erraztu egin behar zaien liburuekin? Orainsu irakurri dut, bost urteko haurrentzat, hiztegi aldetik nahiko maila altua duen liburu bat. Ipuinean epotxak eta iratxoak agertzen zirenez, nekez izan zitekeen adin handiagoko haurrentzako liburua. Hara, bada: haur ttiki bati testua bere horretan irakurri nion eta, saioan zehar, galdera batzuk egin nizkion. «Zer esan nahi du “Betiko lepotik burua” esamoldeak?» «Zer esan nahi du “Eragotzi” aditzak?» «Ea ulertzen duzun “Hitzetik hortzera...” esamoldea?»

Eta, aldiro, haur gaixoaren erantzuna:

—Ez dakit.

Behin batez, idazle oso entzutetsu batek esan zidan:

—Nire iritziz, haur ttikiak ere ulertuko duten hizkera xumeaz idaztea da onena.

Hitza

Alabaina, berak heldu intelektualentzat idazten zuen. Ondorioz, are beharrezkoagoa da hurrek ulertuko duten gisan idaztea. Xumetasunak ez du zertan lotsagarria izan, ezta bost urtetik

goragoko maila batean idatzirik ere. Xumetasunak ez du zertan kaxkarra eta pobrea izan. Poetek oso molde xumean idazten dute bizitzaz, heriotzaz zein amodioaz, hurrek beraiek ulertzeko gisan. Ez al zara ohartu? Errezeta bat nahi izanez gero, to Schopenhauer-en hau: «Hitz arruntak erabili eta gauza liluragarriak adierazi».

Zenbait idazle haserretu egiten dira hurrentzat idatzitako hitzak kritikatu eta norentzat idatzi duten oroitarazten zaienean. Orduan hurrek ez gutxiesteko erantzuten dizute, eta haienzako hizkera ez «apaltzeko», haiek uste baino gehiago ulertzen dutelako.

Horretan arrazoia dute. Nire ustetan, hurrekin kasik guztiaz hitz egin daiteke, hitz egin behar da, baina oso garrantzitsua da norberaren espresabidea, baldin eta entzun zaitzateela nahi baduzu. Horrekin batera, sekula entzun ez dituzten hitzen berri ere eman dakieke, seguruenik haien arreta piztuko dute eta. Baina hortik eta «Betiko lepotik burua» hori eta antzekoetara, alde handia dago. Ez dugu ahortzi behar hurren bizipenak mugatuak direla. Idazle batek haur liburu batean batzar agiri bat edo bilera ofizial bat tartekatzen badu, umoretsuena izanik ere, alferrik ari dela iruditzen zait. Eta hori gertatu izan da. Izan ere parodia batekin gozatzeko, parodiatzen ari dena nolabait ezagutu beharra dago, eta nik, batzar agiririk irakurri duen haur gutxi, oso gutxi ezagutzen dut.

Hala gauzak, idazteari ekiten diozunean, gauza bat izan behar duzu gogoan: saia zaitzez hurrei helduei ez—libertigarri zaiena idazten. Aldi berean, saia zaitzez haur eta helduentzat libertigarri

izango den zerbait idazten, baina sekula ez zure ustez soilik helduei barregarri egingo zaiena. Ez duzu ahortzi behar ez duzula idazten kritikoek umoretsu eta burutsutzat har zaitzaten.

Hurrentzat idazten duten askok, hurrek ulertuko ez dituzten helduentzako keinuak erabiltzen dituzte. Helduen adostasuna bilatu eta hurre ahortzi egiten dute. Ez egin sekula horrelakorik, arren! Zure liburua erosi eta irakurriko duen hurrearekiko itsuskeria galanta da hori.

Azkenik, zorte ona opa dizut. Eta ongi pasa dezazula. Sinetsidazu: zinez ederra da hurrentzat idaztea. Ados egongo zarela nago. Bestela, alde batera utzi. Halaber, ez zaitzez gehiegi kezkatu «haur iburu on bat nolakoa izan behar den» galderarekin. Ez gaur, ez bihar, ez etzi. Ez zaitzez horretaz gehiegi kezkatu. Barrenetik ateratzen zaizuna idatzi, ilusioz idatzi ere. Bai zuri bai haur literaturako idazleoi askatasuna opa dizuet, helduentzat idatzi eta nahi duena nahi duen gisan onartzen zaion literatoaren askatasun berbera. Mundu honetan pertsona izatea zein zail eta nekeza den idatzi beharra sentitzen baduzu, eskubide osoa daukazu. Joera arrazista, zapalketa edo klase borrokaz idaztea nahiago baduzu, egizu. Eta, besterik gabe, itsaso erdian aberaste bidean dagoen irla eder bati buruz poema bat idazteko gogo sartzen bazaizu, has zaitzez zeure burua horrelako galderak egitera behartu gabe: «Zeintzuk dira ur lohi eta marea beltzarekin errima duten hitzak?». Aski da! Hartu zure askatasuna gogoan! Zeren, askatasun hori gabe, poesiaren lorea berehalakoan zimelduko baitzaizu. Edonon dagoela ere.

Astrid Lindgren, *Mi mundo perdido*, Juventud, Bartzelona, 1985

(Patxi Zubizarretak itzulia)

Egin zaituz Galtzagorri Elkarteko bazkide

1. Jarraian aurkezten dugun fitxa bete eta ordainketa-agi-riarekin batera, gure helbidera bidali:

Galtzagorri Elkarte

Artzain Onaren plaza, 15-1, ezk. 20.015 Donostia
galtza.hgl@euskalnet.net

Izen-abizenak: .....

Helbidea: .....

Herria: ..... Posta-kodea: .....

Telefona: ..... faxa: .....

e-maila: .....

Ogibidea: ..... lantokia: .....

2. Urteko bazkide-kuotaren ordainketa egin (2.000 pzt.)
Galtzagorri Elkartean kontu-korrontean dirua sartuz:

CAJA LABORAL – EUSKADIKO KUTXA

sukurtsala: Loyola 15 (20.014 Donostia)
kontu-zenbakia: 3035 0242 6 8 242 0 00247 1

Galtzagorri Elkarteko bazkide guztiek doan jasoko dituzte
Elkartean argitalpen guztiak (Behinola aldizkaria,
Galtzaberri boletina, eta abar).